

TIL ARBEJDSÅRET 2016 - 2017

Her er vi så igen.

Med et nyt arbejdsprogram.

Her kan det 'honette menneske' stifte bekendtskab med en slagplan som ikke mangler ambitioner.

Vi insisterer altså, selv om projektets omfang overgår vores formåen.

Det ligner et mægtigt institutionskatalog over kommende fortræffeligheder, men vi er bare et håndfuld mennesker som slider i det og endda selv betaler for omkostningerne. 'Interesserede' har der aldrig manglet. Selv 'rigtige interesserede'. Men når det kommer til stykket, skal der mere til for at interessen også producerer noget.

Spørgsmålet er så: Og hvad kan dette 'mere til' mon være for en størrelse?

For det er vel en dødssejler. Er det ikke?

Alt det slid til ingen nytte, siges det. For psykoanalysen er jo et overstået kapitel, ikke sandt? Et levn fra en fjern tid — en fjern romantisk tid, oven i købet, som vennerne udtrykker det.

For 'vennerne' af psykoanalysen mener bestemt at den skal moderniseres, komme lidt mere *up to date*, som man siger. At den skal lade alt det dér med sandheden og sådan ligge og i stedet blive lidt mere pragmatisk, ja, konkret.

Det med at 'man skal vælge sine venner med omhu' gælder altså også her.

Idéen om 'det dannede menneske' er et gammelt og agtværdigt ideal — i oldtiden talte man om *καλος καγαθος* (*kalos kagathos*) — men det er først nu at vi har mulighed for at bemærke at mennesket såmænd bare er en ubevidst dannelse, og at dannelsen i den forbindelse (for eksempel evnen til at kunne omgås det skønne (*kalos*) og det gode (*agathos*), for at sige det med disse grækere), er udtryk for de former som den subjektive økonomi kan indtage. Det angår altså de gældende identifikationer og de objekter som dermed kommer i omløb.

Det vil sige, vi kan vel resumere det sådan, at signifikansstrukturer til enhver tid er til stede og objektet *lille a*, kernen i den nævnte struktur, virksom så længe der siges noget. Derfor mente Lacan at vi måtte gøres opmærksom på — men vi gider bestemt ikke høre efter fordi det er for hårdt — at det afgørende langt fra er, hvorvidt stilen skaber mennesket, som at finde ud af hvordan objektet skaber stilen.

Dette er besværligt fordi det lige så meget indebærer at være i stand til at ændre synes på psykoanalysen selv, dvs. række ud over identifikationerne — eller realitetsprincippet, om man vil.

Socialisme eller barbari var en frank gruppe dannet efter den sidste verdenskrig af nogle udmærkede mennesker (så som Cornelius Castoriadis og Claude Lefort, som fortsat er ganske læseværdige), med det formål at kritisere stalinismen og 'homo sovieticus' ud fra et rådssocialistisk standpunkt (navnet henter de fra et alternativ som Rosa Luxemburg

opstillede), i et forsøg på at demokratisere den kommunistiske bevægelse. Barbariet på det tidspunkt var personificeret af den nazistiske hærgen, men de var vågne nok i 'S ou B'-gruppen til også at kunne se, at problemet omfattede den kommunistiske bevægelse selv.

Det interessante ved deres arbejde var, at de dermed fik øje på den omstændighed, at barbariets moderne form er bureaukratiets totalitære magt og at de lagde grunden til et perspektiv, som andre folk (Guy Debord, Jean-François Lyotard og Michael Foucault, bl.a.), hver på deres måde siden hen fik udfoldet. Gruppen blev opløst efter 20 års diskussioner og adskillige kriser. Jeg har af og til spurgt mig om den luxemburiske opstilling med socialismen på den ene side og barbariet på den anden egentlig holder — jeg mener: ud over den indlysende ønsketænkning den udtrykker.

Senest ved at lytte til nogle unge mennesker (først i tyvene – i min alder er 'unge mennesker' et bredt begreb), i deres søgen efter et holdepunkt som hjalp dem til at forstå deres situation for dermed at finde nogle handlemuligheder, som de sagde. Det arkimediske princip er altså fortsat gældende.

Og hvad er 'situationen' da? Den, hvor en verdensomfattende hyperindustriel tilstand hersker (det er hvad man med en eufemisme kalder: globalisering), med en aggressiv ideologi som giver sig ud for at være 'nødvendighedens vogter' (det er hvad neo-liberalismen præsenterer sig som) og med produktionen af en *homo oeconomicus* som forfægtes af New Public Managements mantra.

Hvad der er gået op for mig og som jeg tror, ville være en farbar vej at slå ind på for at få klarhed over vores samtid, er det forhold, at megen af den neo-liberale gøren og laden på en prik ligner hvad deres hovedfjerne, kommunisterne, foretog sig.

Det vil være for langt at udfolde det her (vi må vel finde plads til det på et tidspunkt), men tag blot et aspekt i form af en emblematiske figur: bureaukraten.

For det karakteristiske ved NPM's hærgen – og det træk, som er allernemtest at genkende det på – er at effekten af dens indtræden i det sociale rum (ikke mindst på arbejdspladserne: skoler, sygehuse, domstole, politikredse eller hvad det nu kan være) kendetegnes ved:

- a) en fremmedgørelse hos dem der menes at skulle løse opgaverne, over for deres eget arbejde,
- b) en forøget afstand mellem ledelserne og gulvfolkene, og
- c) at 'mellemlidersnittet' vokser uforholdsmæssigt meget, til tider med op til flere lag.

Administrationen skaleres simpelthen op.

Man behøver ikke at have de større sociologiske indsigter for at få øje på det. Men der er en figur midt i alt det, som vi bliver nødt til at koncentrere os om. Nemlig den moderne *apparatchik*.

Betegnelse 'apparatchik' gav folkemunde til de partifunktionærer inden for det sovjetiske kommunistparti, hvis opgave var at udføre de beslutninger som ledelsen (*nomenklaturaen*) måtte finde på. De var ikke nødvendigvis voldsomt begavede, men karakteriseredes overvejende ved deres loyalitet og fleksibilitet, så de var omstillingsparate inden for rammerne af deres ideologi. Dette, samt en god del ambition, gjorde dem frygtet af befolkningen. At lokalisere sådanne typer i vores samtid hjælper til at kunne aftegne den

diskursivitet som de jo er et produkt af. Thi barbariet er et diskursivt anliggende og Spinozas *Ultimi barbarorum* afsluttes desværre ikke med brødrene de Witts mordere.

At sådanne sager lige såvel skulle interessere psykoanalysen, siger sig selv. Thi enhver diskursiv omvæltning har subjektive effekter, jo. Spørgsmålet er så hvordan psykoanalysen kan intervenere i forhold til det.

Forestillingen om at alternativet nu skulle være *Psykoanalyse eller barbari*, sådan som desperationen over tingenes tilstande kan føre os til (de unge mennesker jeg omtalte før var ude efter noget i den retning), den ønsketænkning har imidlertid ingen gang på jorden, den holder slet ikke. Ganske enkelt fordi, i og med vi definerer barbariet som et diskursivt forhold, siger vi dermed også at det ikke er et privilegium forbeholdt 'de andre'.

Jeg hævder imidlertid at sådan som tingene forholder sig i dag er psykoanalysen en af de få praksisser, hvis ikke den eneste, hvor en politisk horisont stadig er gældende, i den forstand at subjektiviteten stadig fastholdes som gyldigt parameter. At dette kun kan ske i kraft af psykoanalysen *sui generis'* bestemmelse af objektet, er noget vi må gå videre med og i år vil tematisere via begrebet angst.

Psykoanalysen skal ikke præsenteres som ideologisk begrundelse for noget som helst (frelse, sundhed, livets søndag, metempsykose eller hvad man nu kan finde på at love). Det er klart nok. Men omvendt kan den ikke løbe fra sit ansvar, for så vidt den netop ved noget om objektet *a*, til i det mindste at fremlægge hvad diskurserne er lavet af.

Her er det at definitionen af barbariet som den opfattelse, der reducerer taleakten til dens prædikative aspekter alene, måske kan være med til at muliggøre en anden type ytringer end dem der produceres ved talerstolen eller det, der er værre.

Freud stolede på, at fornuftens stemme nok skulle komme igennem selv om den kan være ganske sagte. Det er vel tilstrækkeligt til, at vi gør forsøget igen.

Osvaldo Cariola